

TEZĂ DE ABILITARE

Contribuții la reconstrucția identității educației românești (Rezumat)

Adrian Gorun

Teza reprezintă în chintesență rezultatele cercetării științifice întreprinse de-a lungul mai multor ani în domeniul științele educației, cercetare concretizată prin publicarea unor lucrări la edituri și în reviste prestigioase din țară și străinătate. Valorificând o experiență profesională, academică și managerială dobândită în învățământul preuniversitar și universitar, în demersul meu, am pornit de la realitatea factuală care indică o criză de identitate a educației actuale, investigând – pentru început – laturi, segmente și resorturi ale educației, pentru ca apoi să mă concentrez asupra educației formale și non-formale în ansamblul ei.

Studiile privitoare la calitatea educației, acreditarea curriculumului, norme și valori, etica universitară, controlul formal și informal al devianței sociale, piața muncii și piața educațională ș.a. pe care le-am întreprins din perspectivă inter și multidisciplinară au scos în evidență nu doar probleme majore cu care se confruntă educația azi, ci și nevoia abordării ei ca subsistem al sistemului social. O abordare sincronică și diacronică ce nu poate face abstracție nici de globalizare și consecințele ei, nici de reperele și resorturile ce definesc identitatea educației naționale prin raportare la sistemele similare din lume. Vectorii compuși care mi-au semnalat criza de identitate a educației au fost *șocul involutiv al calității* (inclusiv scăderea alarmantă a motivației învățării, devalorizarea diplomelor) și *fractura tot mai accentuată dintre școală și comunitate* (cu consecințe majore în devalorizarea capitalului social și degradarea încrederii în educația oferită de școli și universități).

Dacă acești vectori au avut funcții indicative, refuzul meu de a mă acomoda cu starea de lucruri generatoare de stări de spirit fataliste m-a motivat să aprofundez studiile privitoare la educație, apelând la metoda comparativă, căreia i-am atașat o pronunțată coordonată istorică. Adică nu m-am mulțumit să constat criza de identitate a educației românești, formulând simple judecăți normativ-descriptiviste, ci am căutat cauzele ce au generat această criză, decelându-le în succesiunea lor istorică și propunând soluții argumentate științific, fie prin recursul la istoria fundamentării și construcției identității educației noastre (perioada de dinainte de Primul Război Mondial), la istoria dezvoltării acestei identități (perioada interbelică), fie prin recursul la realitatea imediată care revendică politici publice eficace și sustenabile în domeniu. Politici articulate și fundamentate științific. Practic, de la întrebarea Educația încotro? Pe care o dezvolt în cartea *L'éducation, dans quelle direction? Des modèles d'administration du système éducationnel*, trecând prin întreaga istorie a legislației învățământului românesc (de la 1864 până la Legea 1/2011 – 5 volume) am ajuns la elaborarea unui proiect de lege prin care reconstruiesc – pe baze teoretice, bineînțeles, identitatea educației românești. Un proiect care, revalorizând

tradiția școlii românești, propune compatibilizarea ei nu doar cu școala din democrațiile consolidate, ci și cu sine, cu valorile care i-au conferit identitate și au făcut-o respectată în lume.

Problema identității vizează educația în esența ei, atât din perspectiva sistemului de valori pe care se întemeiază, cât și din perspectiva capitalului educațional pe care-l creează. Identitatea educației reprezintă premisa și condiția validării de către comunitate/societate a produsului ei – bunul public – creat prin procesul de formare individuală, transmitere culturală și integrare socială. Identitatea conferă prestigiu și recunoașterea în lume a educației românești, apreciere, respect, încredere în valorile promovate. Prin identitate, educația nu-și dobândește numai credibilitatea și prestigiul, ci și conștiința de sine a valorii. Acesta este cadrul general în care am elaborat prezenta teză.

Pornind de la ipoteza că educația este o investiție rentabilă pe termen lung, o investiție certă de care depinde viitorul oricărei națiuni, am încercat să-i testez condițiile de validare în cazul educației noastre actuale, mai ales că educația trebuie să devină vectorul esențial al dezvoltării durabile în condițiile globalizării și erei informației. Constatând că această ipoteză nu se validează decât parțial prin raportare la politicile publice în domeniu în România, am analizat succesiv categoriile de cauze și am ajuns la concluzia că ele gravitează în jurul crizei de identitate. În această situație, cunoscând adevărul incontestabil privitor la strălucirea școlilor și universităților noastre în perioada interbelică, am extins cercetarea din perspectivă istorică, realizând un tablou integral asupra educației românești (începând cu antecedentele modernizării statului național, până azi). O arhitectură nouă, complexă, dezvoltată în structura tezei pe care o propun: Partea I *Contribuții la redefinirea fundamentelor teoretice și a resorturilor construcției, consolidării și dezvoltării identității educației românești*; Partea a II-a *Contribuții la identificarea și decelarea cauzelor destructurării identității educației românești în perioada regimului totalitar comunist*; Partea a III-a *Contribuții la reconstrucția identității românești actuale. Proiectul unei noi legi a educației naționale*. Câteva idei cu caracter general se desprind pe tot parcursul demersului nostru. Astfel:

- 1) Înțeleasă ca ansamblu al însușirilor calitative esențiale prin care educația se definește ca domeniu distinct, însușiri care-i asigură unicitatea, raritatea produselor, scopul și finalitățile prin raportare atât la alte domenii, cât și la sine, identitatea educației românești *a fost fundamentată teoretic și consolidată în plan real* într-un spațiu temporal apreciabil. Atât în perioada fundamentării cât și în cea a consolidării, *construcția identității* presupune un set de elemente care-i circumscriu coordonatele prin care educația românească se *identifică* în raporturile cu educația din alte arii culturale.
- 2) Abordată din perspectiva sistemică, problema se pune în termeni de *compatibilizare* și *diferențiere* a sistemului educației românești *cu și față de* alte sisteme educaționale. Abordată din perspectiva *funcționalist-instituțională*, problema se pune în termeni de *performanță* și *recunoaștere* a valorii educației românești, de *validare* a conținuturilor ei în plan național/internațional.
- 3) *Identitatea educației românești* evidențiază capitalul educațional – componentă a capitalului social – de care dispune societatea românească la un moment dat, setul de

valori informale (dar și formale) prin care educația se afirmă, este recunoscută și apreciată în spațiul universal al educației.

Prezentăm succint conținuturile dezvoltate în teză, funcție de structura indicată anterior.

În Partea I, preocupându-mă de redefinirea fundamentelor teoretice ale construcției identității educației românești, conturez ideea că *școala românească s-a dezvoltat ca instituție a comunității, contribuind la modernizarea societății chiar din momentul constituirii statului național*. Elitele intelectuale, formate în Occident (îndeosebi în Franța și Germania), dar și în cele trei principate au reprezentat *vectorii promovării științei de carte*, militând pentru pătrunderea culturii nu doar în rândurile celor cu origini nobiliare (boierești), ci și în straturile sărace ale populației. Proiectul construcției identității educației românești nu este un proiect în sine, izolat, rupt de valorile europene, ci unul relativ integrat în aceste valori, tocmai prin apartenența elitelor – încă din perioada formării lor – la comunitatea de cultură a Europei.

Fundamentele teoretice ale proiectului construcției identității educației românești – un proiect extins ca durată – se identifică începând cu secolul al XVI-lea când, prin *Învățăturile lui Neagoe-Vodă Basarab către fiul său Teodosie* (un prim *Cod de conduită morală*) se pun bazele unei concepții ce rupe tradiția medievală și prefigurează un tablou de tip renescentist al virtuților omului (un tablou în care *mintea* este „începutul tuturor virtuților ... comoară neclintită și netrecătoare ... mai cu cinste decât averea multă”), în care înțelepciunea, independența de gândire și acțiune, prudența, stăpânirea de sine, diplomația, generozitatea, ospitalitatea, blândețea, curajul, intransigența, echilibrul sufletesc etc. compun un alt sistem axiologic.

Valoarea *Învățăturilor* stă în aceea că ele deschid o altă cale de abordare a naturii umane, cale urmată de cronicari, de reprezentanții umanismului și iluminismului, inclusiv de reprezentanții „curentului pașoptist”. Prin cercetarea întreprinsă dovedesc că umanismul dezvoltat în Țările Române este un *umanism moderat* care se caracterizează prin trăsăturile esențiale ale umanismului Renașterii precum: *umanizarea culturii, erudiție și prețuire pentru cultura greco-latină, încredere în om și în virtuțile sale, încrederea în viața reumanizată* etc. În această linie ilustrez rolul pe care l-au avut în fundamentarea teoretică a identității educației scrierile lui Nicolaus Olahus, Iohannes Sommerus Pirnensis (Iohannes Sommer), Iohannes Honterus, umaniștii unitarieni, adepți ai lui Erasmus, reprezentanții raționalismului cartezian, Miron Costin, Ion Neculce, Dimitrie Cantemir, Nicolae Milescu Spătarul, Constantin Cantacuzino Stolnicul. Umanismul cultivat de acești cărturari români este, în fapt, un umanism *cu valențe practice, educative*, urmărind formarea unei conștiințe istorice, premisă a formării conștiinței naționale și a unei culturi românești; idei privind egalitatea naturală a tuturor oamenilor, încrederea în libertate „ca cel mai prețios bun al omului”, în rațiune și în capacitățile creatoare ale omului sunt idei ce prefigurează unele din *constantele teoretice* ale proiectului construcției identității educației românești (teza naturii bune a omului îl determină pe Cantemir să creadă în *puterea educației*, el fiind un adept al civismului renescentist și promotor al îndemnului la educația în spiritul valorilor morale). De reținut că ideile umaniștilor s-au materializat instituțional: întemeierea Bibliotecii Corvina (de către Matei Corvinul), înființarea primului centru de cultură umanistă de la Oradea, dezvoltarea centrului umanist de la Alba Iulia,

deschiderea de lăcașuri de învățământ prin aducerea unor profesori renumiți de la universitățile occidentale și trimiterea de tineri spre a se instrui la aceste universități.

Continuând tendințele apărute în umanism, *iluminiștii* au contribuit la dezvoltarea istoriografiei naționale propunându-și un scop *militant*: acela al „luminării” maselor prin argumentarea drepturilor naționale și cultivarea patriotismului luminat. Acum se dezvoltă *centre de cultură* (Râmnic, București, Roman, Iași, Blaj, Sibiu, Brașov), în Transilvania se pun bazele pentru *Soșietatea filosofoască a neamului românesc* (1795) – o societate ce coopta și cărturari din Țara Românească și care, îmbinând scrisul cu atitudinea politică activă – sintetizează în *Supplex Libellus Valachorum* – cea mai înaltă formă a conștiinței naționale exprimată pe teritoriul românesc, cum afirmă istoricul David Prodan.

În teză demonstrez promovarea spiritului luminilor prin poezia Văcăreștilor, Conachi, Ioan Cantacuzino, prin *întemeierea școlilor superioare în limba română* din Transilvania și apoi, în Moldova și în Țara Românească de către Gh. Asachi și Gh. Lazăr, prin proiectul cultural al *Școlii ardeleni*, prin reformele unor principii luminați (Alexandru Ipsilanti, Grigore Ghica) ce au facilitat *noua școală europeană* (remarcată de N. Iorga în *Istoria învățământului românesc* - 1928), prin activitatea cărturarilor din centrul cultural de la Râmnic. De asemenea, insist pe contribuția cărturarilor din jurul Mitropoliei Iașilor la *cultivarea încrederii în valorile educației* (Iacov Putneanu, Leon Ghenca, Gherasim Clipa, Vartolomeu Măzăreanu, Iacov Stamate și Veniamin Costache).

O caracteristică esențială a proiectului construcției identității educației românești în această perioadă, așa cum demonstrez în teză – o reprezintă *patriotismul luminat*, pe alocuri chiar radical – frații Golescu în Țara Românească și Ionică Tăutu – în Moldova (Dinicu Golescu propune două căi pentru scoaterea neamului din „somnul cel împietrit”: *civilizația prin prelucrarea învățăturilor* „de tot felul” și un *sistem economic organizat pe principiul bunăstării tuturor*, care să fie pus în locul „cumpletei și afurisitei chiverniseli” spoliatoare; el a sprijinit, în baza acestor principii, Școala de la Sf. Sava, a înființat o școală proprie la Golești, a militat pentru reînnoirea structurilor mentale, demonstrând importanța tehnicii și educației într-o civilizație). În prezentarea succintă a „secolului luminilor” din Țările Române am insistat, totodată, pe contribuția unor cărturari valoroși la *dezvoltarea instituțională a învățământului românesc și la fundamentarea conținuturilor sale*: Gheorghe Lazăr, Gheorghe Asachi, Grigore Pleșoianu, Simeon Marcovici, Eufrosin Poteca, Ion Heliade Rădulescu – primul, întemeietor al învățământului național în Țara Românească (1818), director al Școlii Sf. Sava, eminent profesor de matematică și filozofie kantiană, Asachi, ctitor al școlii naționale din Moldova, profesor eminent de matematică, întemeietor al *Albinei Românești* (1829), Stanciu Căpățâneanu, fondator al *Bibliotecii deșteptătoare* (1830), Eufrosin Poteca, fondator de școală filosofică, formator de opinie pentru generația de la 1848, un „philosophe” al neamului, Ion Heliade Rădulescu, absolvent al Școlii Sf. Sava și director al ei, autorul *Gramaticii românești* – „manualul” școlar al viitorilor revoluționari de la 1848 – , fondator – alături de I. Câmpineanu, C. Faca, C. Aristia, I. Voinescu II – al *Societății filarmonice*, al *Societății literare* (1827, împreună cu Dinicu Golescu

și Stanciu Căpățâneanu), al *Curentului românesc*, *Gazetei teatrului național* și *Curierului de ambele sexe*.

Curentul pașoptist – manifestat ca sistem de interferențe între iluminism (chiar și unele tradiții ale clasicismului), romantism și curentul democraților revoluționari și-a pus și el amprenta asupra vieții culturale a vremii. Spiritul epocii, întreținut și amplificat de intelectualii care au continuat tradiția iluminismului și clasicismului, cât și de romantici și revoluționari a contribuit la fundamentarea proiectului construcției identității educației românești. Astfel, educația a stat sub semnul caracterului raționalist al gândirii filosofice, istorice și juridice, exprimat îndeosebi prin tendința de emancipare față de religie, tendință inițiată mai timid de Samuel Micu, dar continuată de Eufrosin Poteca, Gh. Lazăr, Eftimie Murgu, August Treboniu Laurian, Simion Bărnuțiu, Cezar Bolliac, C.A. Rosetti, George Barițiu, Nicolae Bălcescu, Mihail Kogălniceanu. Acest spirit se exprima în: idealul de unitate națională și independență; simpatie pentru „clasele de jos”, îndeosebi pentru țărani; încredere în valorile naționale și tradiția istorică a poporului român; încredere în valoarea educativă a ideilor; concepția etnică asupra națiunii. Aceste coordonate au reprezentat fundamentele idealului educațional – cu amplitudini și intensități diferite – până la înfăptuirea Marii Uniri.

În 1859, în momentul unirii Moldovei cu Țara Românească, fundamentele teoretice ale proiectului construcției identității educației românești erau deja conturate. Era necesară, de-acum, transpunerea în viața reală a acestui proiect ideatic.

Reformele lui Cuza pun bazele instituționale ale statului modern care se va dezvolta sub Carol I. A. I. Cuza promulgă o nouă lege electorală și *Statutul dezvoltător al Convenției de la Paris* (constituție), *Legea secularizării averilor mănăstirești* (1863), *Legea rurală* (1864), *Codul civil* (1864), *Legea comunală* (1864) și *Legea instrucțiunii publice* (1864).

Prima Constituție este însă promulgată de principele Carol în 1866 și prevedea în articolul 5: „Românii se bucură de libertatea învățământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor”. Adică, consacra unul din drepturile individuale și publice, acela al libertății accesului la educație, asigurându-se suportul constituțional (retroactiv) pentru prima lege a instrucțiunii publice – legea din 1864. În teză dezvoltă ideea conform căreia, până la Primul Război Mondial, *statul a reprezentat agentul modernizării, educația reprezentând unul din vectorii acestui proces*. În acest sens, insist pe ideea că, deși fundamentele teoretice au prefigurat construcția identității educației românești într-un cadru formal, fundamente întemeiate, la rândul lor, într-un sistem de valori (filosofice, științifice, religioase, politice, morale, civice etc.), aceste valori erau protejate îndeosebi prin norme informale, specifice comunităților premoderne, majoritar-rurale. Absența unor norme formale până la legea din 1864 (*lege care instituie cadrul formal privitor la construcția identității educației românești*), nu semnifică absența educației și educării, întrucât biserica, familia și comunitatea exercită un rol activ în formarea indivizilor. Fiecare cu rolul și metodele sale, fiecare cu responsabilitățile ei, însă toate acționând într-o direcție unică: *aceea a educării în spiritul bunului simț*. Absența unei legi nu semnifică nici absența unor școli (cum s-a văzut mai sus), ci doar a cadrului formal, instituționalizat. Explicând – prin termenii lui Ferdinand Tönnies – trecerea întârziată de la *Gemeinschaft* (comunitate) la

Gesellschaft (societate), ilustrez – prin cele două tipuri de relații – *relații de statut* (contact) și *relații de contract* – coordonatele specifice ale societății românești (și educației), întârzierile în modernizare, dar și consecințele benefice pentru educație, urmare a păstrării setului de valori și norme non-formale și a întemeierii legilor educației în aceste valori, *consolidându-i identitatea*. Astfel, preluând și dezvoltând idei din cartea *O istorie recentă a capitalului social. Marea Ruptură și noua matrice existențială*, la care sunt autor principal, insist pe atributele comunităților românești ce sunt preluate în legile instrucțiunii publice, normele formale asigurând cadrul juridic de consacrare a identității educației.

Printr-un recurs la istoria legislației învățământului, am întreprins studii sistematice, temeinice și articulate asupra procesului construcției, consolidării și dezvoltării identității educației românești. Astfel am reușit să surprind mai întâi *mizele* reformelor promovate prin Legea instrucțiunii din 1864, mize circumscrise acestui proces, desfășurat în strânsă legătură cu făurirea statului național modern, o lege care *conservă*, dar și *inovează*, care dă sens tradițiilor de «bun creștin» și «bun român», dar și instituie *democratizarea instruirii și educației, contribuind la egalizarea șanselor de acces la instruirea publică primară pentru copiii din mediul urban și rural*. Analizând dispozițiile acestei legi într-o lucrare care compară prima lege organică – Legea din 1864 – cu actuala lege organică în domeniu – Legea 1/2011 – (Cartea *Studiu sociologic asupra Legii 1/2011. Educația și comunitatea* apărută la Editura Didactică și Pedagogică în 2013) demonstrez rolul pe care l-au avut reglementările întemeiate într-un set de principii fundamentale în consolidarea educației înfăptuită în spiritul tradițional al *bunului simț*.

Legea instrucțiunii din 1864 reprezintă cadrul de referință pentru întregul set de reglementări ulterioare în domeniu, reglementări menite a consolida elementele definitorii ale educației școlare din România.

Continuând acest unghi de abordare, în *Fundamente normative ale modernizării învățământului românesc (1864-1918)*, carte la care sunt coautor, demonstrăm *rolul arhitecturii instituționale în exprimarea identității educației*, o arhitectură construită sub imperativele legislative ale compatibilizării ambivalente: cu societatea românească în devenire, dar și cu sistemele de învățământ din țările avansate din acea vreme. O serie de personalități, cu o pregătire strălucită în profesia lor precum I. Strat, Al. Crețescu, P. Carp, Cr. Tell, Titu Maiorescu, V. Conta, D. Sturdza, Take Ionescu, Petru Poni, Dr. Constantin I. Istrati, Constantin Arion, Spiru Haret ș.a. au acționat pentru dezvoltarea învățământului național, *văzând în învățământ vectorul principal al consolidării statului și în știința de carte vehiculul de bază al progresului societății românești*. Cele mai multe dintre ele și-au pus amprenta asupra legislației, urmărind – prin proiectele propuse sau legile promovate – să întărească reperatele prin care educația își exprimă identitatea în epocă.

Personalitatea care și-a pus cel mai pregnant amprenta asupra reformării școlii românești în această etapă este Spiru Haret. Rolul lui în organizarea și reformarea învățământului se observă începând cu proiectul de reformă al lui D. A. Sturdza din 1866, pe când era secretarul general al Ministerului Instrucțiunii și Cultelor. Bun cunoscător al problemelor reale ale școlilor (a fost revizor general al școlilor, inspector, membru în Consiliul permanent de instrucțiune,

membru al Academiei Române, secretar general al ministerului) Haret se bucură de apreciere în rândul politicianilor, fiind primul om de știință român care și-a susținut doctoratul la Paris, cu o teză inedită – „Despre invariabilitatea axelor mari ale orbitelor planetare”.

Devenit ministru al Cultelor și Instrucțiunii publice (30 martie 1897) exercită această demnitate în cinci mandate (în total zece ani de ministeriat), fără a fi vreodată remaniat uninominal. Se poate aprecia că, prin reformele introduse de Haret, educația din România își definitivează construcția instituțională și reușește să se impună în plan european, bucurându-se de *recunoaștere și prestigiu* în statele avansate.

Meritul lui Spiru Haret în *reformarea atotcuprinzătoare a școlii românești* este cu atât mai mare cu cât *falia socio-culturală* ce caracteriza societatea românească părea insurmontabilă. Pornind de la principiile ce au fundamentat Legea din 1864 – *caracterul unitar al învățământului* („școală unică pentru întregul popor”, legiferarea unică a învățământului public și privat, a domeniilor instrucției – primară, secundară, superioară, a școlilor din comunele rurale și urbane), *laicizarea treptată, egalitatea dreptului de acces, necesitatea pregătirii corpului didactic, consacrarea drepturilor și „datoriilor” corpului didactic* ș.a. – Haret a insistat pe caracterul *educativ, formativ* al învățământului, *militând pentru întărirea legăturii sale cu viața*. El pune accent pe *calitatea* conținuturilor, activităților didactice și resursei umane, dorind un învățământ performant, competitiv la toate nivelurile. În opinia lui, *numai o dezvoltare intelectuală, morală, fizică și estetică a personalității elevilor și studenților* asigură *menirea* dezirabilă a școlii. Cunoscând dificultățile cu care se confrunta școala (îndeosebi din mediul rural) – lipsa localurilor de școală, numărul insuficient de învățători, sărăcia avansată a părinților și copiilor – a acționat și a reușit ameliorarea lor (prin împrumuturi acordate comunelor prin Casa Școalelor și utilizarea în două schimburi a localurilor, a rezolvat în mare parte problema spațiilor necesare școlarizării; prin mărirea numărului de locuri și a numărului bursei în școlile normale a diminuat lipsa de cadre didactice din mediul rural; prin înființarea cantinelor și a internatelor școlare la sate, prin ajutoare în îmbrăcăminte, încălțăminte, chiar alimente pentru elevii de la sate, a diminuat din consecințele sărăciei; prin împărțirea în circumscripții școlare și obligarea comunelor urbane la construirea de școli în fiecare circumscripție, a dezvoltat infrastructura școlară).

Demonstrăm în teză contribuția lui Spiru Haret la consolidarea identității educației românești și prin analiza legilor pe care le-a promovat: *Legea asupra învățământului secundar și superior* (1898) și *Legea învățământului profesional* (1899) – ambele cu prevederi ce-și dovedesc validitatea și azi.

Un spațiu considerabil aloc în teză problemei *dezvoltării* (extinderii) identității educației românești – perioada istorică dintre Marea Unire și anul 1948, an în care, prin decretul din 2 august emis de statul totalitar comunist, identitatea educației construită, consolidată și dezvoltată pe baze democratice a fost practic destructurată [analize pe larg am realizat în cartea – la care sunt autor principal – *O perspectivă istorico-sociologică asupra legislației din învățământul românesc (de la Marea Unire la decretul nr.175/2 august 1948)* apărută la Editura ProUniversitaria în 2014]. Prin dimensiunile teritoriale noi, România avea nevoie de „o educație

sănătoasă”, cum afirma Iuliu Maniu, o educație întemeiată deopotrivă în *valori ale cunoașterii și valori morale*. O educație *extinsă* ca amplitudine socială și geografică și *temeinică* în intensitate.

Este perioada de excepție în care creează nume sonore precum: Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Tudor Arghezi, Lucian Blaga și încep să se afirme Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Ionescu; o perioadă în care, cum afirmă istoricul Lucian Boia, literatura și arta românească produc o «avangardă» care „dă în bună măsură tonul avangardei europene” și în care Constantin Brâncuși inițiază sculptura secolului al XX-lea, Cristian Tzara inventează dadaismul, iar literatura absurdului „poate fi urmărită în mersul ei de la Caragiale, trecând prin textele lui Urmuz, până la Eugen Ionescu (ultimul îmbogățind literatura lumii cu o doză de absurd extrasă din moștenirea românească)”.

Anii '30 sunt apreciați ca „perioada de vârf” și în mediul universitar, universitățile din București, Iași, Cluj și Cernăuți cunoscând cea mai semnificativă și efervescentă dezvoltare. Prețuirea pe care guvernele o confereau educației – într-o perioadă în care era nevoie de un învățământ competitiv, dar și de o legislație coerentă și consistentă care, aplicată pe teritoriul României Mari, să *contribuie la extinderea identității educației noastre, întărind conștiința apartenenței* – este observată și numai prin simpla enumerare a marilor personalități care au exercitat portofoliul de ministru între 1918-1944 (I. G. Duca, Dr. C. Angelescu – de zece ori ministru – G-ral Alexandru Lupașcu, Octavian Goga, Ion Borcea, Petre P. Negulescu, George C. Mironescu, Ion Petrovici, Nicolae Lupu, Nicolae Costăchescu, Ion Lugosianu, Nicolae Iorga, Dimitrie Gusti, Victor Iamandi, Episcop Nicolae Colan, Petre Andrei, ad-int. Armand Călinescu, Dumitru Caracostea, Traian Brăileanu, G-ral Radu R. Rosetti, ad-int. Mareșal Ion Antonescu).

Dacă perioada de sfârșit a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea a fost marcată în diriguirea învățământului românesc de Spiru Haret, perioada interbelică poartă amprenta gândirii și activității lui *Constantin Angelescu*, el aflându-se la cârma Ministerului Instrucțiunii Publice în 10 guverne. De numele Doctorului Constantin Angelescu se leagă politica de modernizare și strălucire a școlii interbelice, el fiind un demn continuator al operei lui Spiru Haret. Dr. C. Angelescu nu s-a limitat la diriguirea învățământului după Marea Unire, ci i-a elaborat bazele normative, fiind artizanul *Legii pentru învățământul primar al statului și învățământului normal – primar* (1924), *Legii asupra învățământului particular* (1925) și *Legii învățământului secundar* (1928) – toate fiind analizate de mine, din perspectiva dezvoltării identității educației românești în teza pe care o propun.

Dezvoltarea identității educației românești s-a realizat în perioada interbelică prin accentul pus pe construcția instituțională, pe calitatea educației și instrucției, sporindu-se exigențele în formarea inițială, înaintarea în gradul didactic, perfecționarea și recompensarea personalului didactic și întărind examenele pentru elevi și studenți la toate nivelurile. O remarcă în plus, pe care o dezvoltăm în teză, este cea referitoare la întărirea autonomiei universitare prin *Legea pentru organizarea învățământului universitar* promovată în 1932 în mandatul guvernului Nicolae Iorga, care a deținut și portofoliul Ministerului Instrucțiunii Publice.

O concluzie poate fi dezvoltată aici: aceea că edificarea școlii românești în perioada modernizării statului național a reprezentat principalul vector de fundamentare a identității

educației formale și informale, contribuind la formarea individuală prin transmitere culturală și integrare socială generații după generații. O școală în care domnește rigoarea, ordinea – creatoare de capital educațional și capital social, o școală care educă în spiritul muncii, integrată organic în comunitate, o școală care cultivă mintea și formează caractere și conduite. O școală competitivă, cu dascăli de elită, cu elevi și studenți bine pregătiți teoretic și practic, cu absolvenți apreciați în comunitate/societate. Școala românească devenea o construcție instituțională durabilă în care fiecare componentă – de la rigoarea și corectitudinea elaborării și gestiunii documentelor, la rolul medicului școlar – contribuie la exercitarea funcțiilor sale, la acoperirea finalităților educației. Este școala *centrată pe valori*, principii și norme democratice, în care calitatea corpului didactic se reflectă nu doar în activitatea de predare, în evaluarea elevilor și studenților, în examene edificatoare și credibile, ci și în contribuția la viața comunității. *Continuitatea* procesului de construcție a identității a sporit încrederea în școala românească, în prestigiul ei, legitimând-o în plan național și internațional. Amploarea și diversitatea conținuturilor din această perioadă semnalează un aspect de care trebuie ținut cont și azi: anume, acela că nu volumul amplu de cunoștințe cu care operează școala ridică problema „supraaglomerării” elevilor și studenților, ci calitatea acestor cunoștințe, utilitatea lor prin raportare la nevoile absolventului integrat social.

Partea a II-a a tezei sintetizează contribuțiile mele la identificarea și decelarea cauzelor destructurării identității educației românești în perioada regimului comunist, prin valorificarea unor lucrări precum *Introducere în știința politică*, Presa Universitară Clujeană, 2002 (autor principal), *Dezvoltarea socială și globalizarea*, Editura „Academica Brâncuși”, 2012, *Puterea politică și regimurile politice*, Editura Biblioteca, 2006, *L'éducation, dans quelle direction? Des modèles d'administration du système éducationnel*, Editura Universitaria Craiova, 2011 și *Regimul comunist din România și legiferările în educație* (autor principal), Editura ProUniversitaria, 2014.

După ce realizez un tablou succint al instaurării regimului totalitar-comunist în România analizez *destructurarea identității educației* în două etape: etapa *orientării „internaționaliste” în educație* (1945-1964) și etapa *(re)românizării educației* (1965-1989).

În prima etapă s-a trecut la o educație a Leviathanului de tip totalitar, dictatura proletariatului găsimu-și în educație una din pârgurile esențiale în dominația cvasitotală exercitată asupra societății, care au fundamentat construcția identității educației în perioada anterioară. Este perioada în care învățământul românesc s-a „compatibilizat” cu cel sovietic atât din perspectivă instituțional-organizatorică, cât și din perspectiva conținuturilor, perioada în care *destructurarea* alternează cu *construcția*, *noutatea* coexistă cu *fragmente ale continuității*, când școala își pierde valoarea, iar învățământului i se imprimă statutul de *ancilla politicae*.

Resorturile totalitarismului – *înscrierea într-o necesitate istorică, omniprezența ideologiei, remodelarea societății și dominația* – reprezintă pilonii în jurul cărora partidul-stat acționează pentru un *alt tip de identitate a educației*, o identitate topită într-un *antinaționalism excesiv*. Printr-un ministru de profesie tinichigiu, cu doar patru clase primare (Gheorghe Vasilichi) se adoptă Decretul Nr. 175 din 2 august 1948, actul normativ prin care s-a pus în practică politica partidului-stat de destructurare a învățământului românesc (în „*Regimul*

comunist din România și legiferările din educație” analizăm în detaliu acest decret). Un decret antinațional nu putea să creeze decât suportul juridic pentru o educație antinațională: decretul pune bazele unui învățământ unilateral care, prin caracterul său „unitar” a zdruncinat din temelii sistemul de valori și a slăbit cultura generală, contribuind esențial la anularea – pentru multă vreme – a strălucirii universităților românești și diminuându-le drastic prestigiul de care s-au bucurat în perioada interbelică. Transformarea școlilor normale tradiționale în școli pedagogice, reducerea perioadei de formare inițială a dascălilor, restructurarea pe criterii politice a facultăților și școlilor de învățământ existente, desființarea școlilor confesionale și particulare, aplicarea unor pedepse grele celor ce „zădărniceau” deciziile politice, îndepărtarea abuzivă din învățământ a cadrelor didactice valoroase, prin catalogare ca „dușmani ai poporului” sunt doar câteva dintre măsurile prin care Decretul 175/1948 a „reformat” învățământul românesc în această etapă a „internaționalismului”. *Distrugându-i, în cea mai marea parte, identitatea.*

*După venirea lui N. Ceaușescu la putere (martie 1965) s-a trecut la imprimarea „sistematică” și „masivă” în mintea oamenilor a unei viziuni istorico-culturale „puternic impregnată de naționalism”, cum constată Lucian Boia. Regimul Ceaușescu este un regim extrem de complex din perspectiva resorturilor și formelor sale nevrotice, îmbrăcând caracteristici ale regimului totalitar, care au alternat sau au coexistat cu caracteristici ale regimurilor autoritare, cu preponderență de tip sultanic (comunismul dinastic). În teză insist pe aceste aspecte, demonstrând mecanismele prin care regimul – legitimat prin manevre dolosive – atât în exterior, cât și în interior – trece de la internaționalism la un naționalism exagerat. Educația – ca domeniu esențial pus în slujba regimului, absoarbe șocul generat de particularitățile regimului (prezentat ca un regim nou, al cărui *fondator* era Ceaușescu, sistemul de învățământ fiind organizat și funcționând funcție de imperativele formulate în documentele de partid, puternic impregnate „creator” de conducător).*

*(Re)românizarea educației nu înseamnă înlocuirea ideologiei riguros articulată a totalitarismului cu mentalități specifice, ci presupune o hibridare a ideologiei *consubstanțială* totalitarismului cu o ideologie *consubstanțială autoritarismului* care, pe lângă unele elemente mai relaxate ale ideologiei totalitare, conține elemente de „contribuție creatoare”, impregnate de *mentalități specifice*. Acestea de pe urmă conferă câmp de acțiune naționalismului pe care ceaușismul l-a extrapolat în termeni convenabili și prin care educația și-a creat *iluzia identității*. *O identitate aparte, specifică regimului și purtătoare a tarelor lui*, o identitate ce conține în resorturile ei intime fundamentele mentalității anterioare și parcurge aceleași „urcușuri” și căderi ca și regimul, atât în plan național, cât și internațional, alternând între *deschidere, recunoaștere și izolare, lipsă de semnificație* în plan internațional.*

Alterând ideea de patrie (prin încărcarea ei cu „trecutul glorios al partidului”), regimul, conducătorul se revendică în triada *strămoși – patrie – trecutul glorios al poporului*, triadă subordonată ideologiei coercitive și omniprezente, ideologie ce sufocă toate domeniile socialului. Acum coerciția are o altă bază de susținere – *idealul național – un ideal reformulat în limite raționale, limite impuse de gradul de acceptare la nivelul diverselor straturi sociale* (această

perspectivă o nuanțez în *Social Development and globalization*, Didactic and Pedagogic publishing House, 2012).

Starea de spirit și efectul ei - *ambiguitatea interpretativă* care conduce la absorbția idealului național în idealul educațional – confuzionează. Această confuzionare *induce și transformă*, „modelează gândirea”. Starea de spirit face din *afecte suportul gândirii individuale orientate, obține susținerea și angajează pentru susținere*. Se ajunge la acceptarea situației în care *valorile universale devin vehicule pentru regimul în funcție*. Ideile și valorile universale sunt *alipite* partidului comunist și liderului său și transformate în *politică oficială*, ca politică de promovare a *idealului național* (un ideal impregnat ideologic, alterat axiologic, falsificat epistemic, manipulatoriu). *Uniformitatea, rigiditatea, univocitatea* ideologiei marxist-leniniste sunt și caracteristicile naționalismului ceaușist, apelul la *puternica bază națională* având funcții preponderent *justificative*.

Perioada „românizării” României în care s-au pus și bazele (re)românizării educației întrunește caracteristicile analizate mai sus: *Educația se realizează în acest cadru politic, social și cultural fixat de partidul unic și statul – autodeclarat prin Constituția de la 1965 – al „democrației socialiste”*. (Re)românizarea educației este pusă în termeni normativi, fiind adoptate în această perioadă *Legea privind învățământul în Republica Socialistă România* (1968), *Legea privind Statutul personalului didactic din Republica Socialistă România* (1969), și, ulterior, *Legea educației și învățământului* (1978) (legi ale căror dispoziții sunt nuanțate în teză, valorificând cercetarea anterioară în domeniu). *Plusurile aduse prin dispozițiile acestor legi sunt sufocate de ideologia promovată de regim, în fond la fel de coercitivă și omniprezentă ca și în perioada internaționalistă*. Concluzia pe care o formulez aici este edificatoare: Deși în etapa (re)românizării educației, prin manipulări grosiere s-a creat percepția reluării firului tradiției interbelice, percepția s-a dovedit iluzorie, dispozițiile imperative, permissive sau stimulative din legi reprezentând vehicule de bază în înfăptuirea politicii partidului-stat în domeniul educației, tipul de identitate promovat și construit fiind unul *prea restrâns* din perspectivă valorică (universul valorilor este circumscris „sistemului de valori socialiste”) și *prea adaptat* „realismului socialist”, generând capitalul educațional dezirabil regimului. Practic, *relativa deschidere* a sistemului a fost, în mare parte, sufocată prin *închiderea* în ideologia oficială. Iar confiscarea *atributului național* de către partid, conducător și camarila pretoriană atinge paroxismul cultului personalității, educația având finalitățile prescrise în această „operă” destinată „formării omului nou, constructor conștient și devotat al socialismului și comunismului”. *O educație în care, invocându-se un alt tip de identitate, sfârșește într-o criză acută de identitate, criză resimțită din plin și azi*.

Contribuțiile la reconstrucția identității educației românești sunt sintetizate în *Partea a III-a*, unde prezint succint și coordonatele proiectului unei noi legi a educației naționale, proiect lansat în 5 iunie 2015 și supus dezbaterii publice.

Pornind de la cercetările întreprinse și concretizate într-o serie de cărți și articole publicate în țară sau străinătate (a se vedea lista cu lucrările în domeniu) am sistematizat contribuțiile personale la procesul construcției identității educației românești pe următoarele

coordonate: *A. Contribuții la elaborarea unui diagnostic privitor la educația actuală, B. Contribuții la identificarea și decelarea problemelor majore cu care se confruntă educația azi. Soluții la criza de identitate și C. Contribuții la reconstrucția identității educației românești prin elaborarea și promovarea proiectului unei noi legi a educației naționale.*

A. În elaborarea diagnosticului privitor la educația actuală apelez la suportul conceptual articulat în *Studiu sociologic asupra Legii 1/2011. Educația și comunitatea, O nouă paradigmă a educației? Construcții normative după 1989, O istorie recentă a capitalului social. Marea Ruptură și noua paradigmă esențială*, precum și în mai multe articole publicate în străinătate și în țară (a se vedea lista de lucrări). Redefinind concepte precum: viziunea și misiunea educației, finalitățile educației, spațiul școlar/universitar, comunitatea școlară/universitară, capitalul educațional ș.a. pun bazele teoretice pentru ceea ce desemnez prin sintagma *noua matrice existențială* și întreprind analize fundamentate asupra *coordonatelor acesteia*. De ce? *Pentru că în aceste coordonate se originează criza de identitate a educației azi, iar în fenomenalizările acestei matrice în spațiul cultural românesc se originează criza de identitate a educației naționale.* În acest construct teoretic descriu cadrul general al matricei existențiale specifice societății după fenomenul numit de Fr. Fukuyama «Marea ruptură», demonstrez ascensiunea *relativismului cultural* (care instituie *cultura individualismului fără limite*), cu implicații în destructurarea *simțului comunității* și devalorizarea capitalului social/educațional, (inclusiv a *rezervei de valori comune*) și acord un spațiu vast întemeierii matricei existențiale în *nevoia indispensabilă de informație* (împinsă printr-o gestiune defectuoasă a accesului și prin manipulare, la fetișul informației și fetișul mass-media) și în *atingerea pragului maxim al internaționalizării* (globalizarea, ca proces inerent dezirabil și inerent inevitabil). În cadrul definit prin *noua matrice existențială* întreprind analize asupra raportului educație – societate/comunitate azi, ilustrând șocul produs de Marea ruptură și impactul produs asupra identității educației (îndeosebi decapitalizarea capitalului educațional, pierderea monopolului școlii asupra educației, adâncirea clivajelor dintre ariile culturale, slăbirea potențialului de alegere rațională a valorilor, absolutizarea îndemnului «fără limite», substituirea valorilor-scop prin valori-utilitate, pierderea valențelor verbului «a fi» în formarea individuală și altele).

Relația *educație – societate* o pun în conjuncție cu rolurile asumate de mass-media – prin funcțiile lor formative (*justificativ-argumentative*), dar și cu deficitul tot mai accentuat de *potențial formativ* generat de *informația – dezinformare* utilizată și acceptată în baza prezumției de legitimitate (chiar de tip tranzitiv) de care încă se bucură mass-media în multe spații geopolitice (îndeosebi în fostele țări socialiste).

Fără a minimaliza rolul presei în societatea democratică – mass-media reprezentând piloni ai democrației – decelând între fapte și valori, pledez pentru *autocontrolul nonformal de tip deontologic* în exercitarea funcțiilor formative (spre a se diminua falsul etic promovat și prin diverse forme ale mass-media, cu consecințe dezastruoase în educație).

În fine, completez tabloul descrierii noii matrice existențiale prin analizele întreprinse asupra *crizei culturii*, explicând *atrofia morală și atrofierea comunității*, rolul *puterii culturale*

ca putere negentropică (*inclusiv rolul educației*), impactul nefast al crizei culturii asupra identității educației azi.

După elaborarea constructului teoretic privitor la noua matrice existențială, la lit. *B* realizez o sinteză asupra contribuțiilor la identificarea și decelarea problemelor majore cu care se confruntă educația azi și propun soluții remediale la criza de identitate a acesteia.

În acest demers insist pe *specificul normelor și valorilor în educație*, aducând inovații legate de conținutul și izvoarele normelor și valorilor nonformale de aplicare în timp, spațiu și asupra persoanelor a acestor norme, cu propuneri pentru îmbunătățirea politicilor educaționale în domeniu, pe raporturile dintre *capitalul social și capitalul educațional*, demonstrând *slăbirea încrederii și reducerea potențialului valorilor unificatoare* (cu impact negativ asupra educației), pe *depopularea universului educațional prin reducerea numerică și a conținutului valorilor ce exprimă dimensiunea culturală a societății*.

Insist, de asemenea, pe *fecunda contaminare prin imitație*, explicând acest proces, indicându-i efectele și propunând soluții la *fecunda contaminare negativă de vecinătate*, soluții concretizate în *modelul de universitate – comunitate* pe care îl propun, un model în care spațiul academic este un spațiu *eminamente cultural-educational*, iar relațiile de *statut* coexistă cu *relațiile de contract* (relații ce dau sens culturii organizaționale, conștiinței apartenenței, mediului și modului specific în care conviețuiesc membrii comunității).

O contribuție la remediul crizei de identitate a educației aduc și prin analizele întreprinse (și soluțiile propuse) asupra *raportului dintre piața muncii și piața educațională* (pe coordonata identitate - globalizare), redefinind cererea de educație și oferta de educație, raporturile dintre ele în condițiile sporirii incertitudinilor pe termen scurt la nivelul studiilor privind evoluția pieței muncii. Studiul de caz elaborat în acest sens dezvoltă soluții pentru reducerea dezechilibrelor, creșterea convergenței și integrării, compatibilizarea pieței educaționale cu piața muncii din România. Chiar în condițiile vulnerabilităților pe care societatea globală le...globalizează.

În fine, cercetările întreprinse în domeniul *dezvoltării curriculumului și acreditării universităților în era globalizării, și modelul posibil de universitate „centrată” pe student* pe care îl propun, un model în care *externalitățile pozitive și negative* sunt mediate prin *raza de încredere* a capitalului educațional contribuie la reconstrucția identității educației românești azi.

C. Contribuții la reconstrucția identității educației românești prin elaborarea și promovarea proiectului unei noi legi a educației naționale.

Proiectul Legii educației naționale publicat în mai 2015 la Editura „Academica Brâncuși” și lansat în dezbatere publică la 5 iunie 2015, reprezintă concretizarea contribuțiilor mele la reconstrucția identității educației românești, rezultatele cercetării în domeniu fiind transpuse într-un set de norme ale căror dispoziții fixează în termeni juridici soluții la problemele analizate în teză. Valoarea proiectului stă în aceea că asigură suportul epistemic, metodologic și juridic decidenților politici și administrativi în procesul de legiferare, prezentând o arhitectură coerentă și durabilă.

Ne limităm aici la indicarea mizelor proiectului, mize circumscrise reconstrucției identității educației românești, conținutul prezentat în cele 376 articole aflându-se deja în

dezbateri publice. Astfel, proiectul propus: elimină curențele Legii 1/2011, pornind de la estimări consistente ale consecințelor juridice, dar mai ales sociale produse prin aplicarea lui; apelează la o ecuație în care intră concomitent cele două planuri – internațional și național – o ecuație ce se rezolvă corect numai prin reconsiderarea echilibrului dinamic dintre aceste planuri (un echilibru care împiedică sufocarea planului național prin extensia imitațiilor generatoare de forme fără fond, dar și sufocarea planului internațional prin supralicitarea unor valori identitare); recredibilizează școala românească, asigurând resorturile (re)generării capitalului educațional și social care relansează identitatea educației noastre în contextul globalizării; oferă cadrul juridic prin care piața educațională incertă (cu o cerere slab identificabilă, o ofertă prea puțin flexibilă și o concurență inegală) devine o piață cu concurență imperfectă (proiectul repune școala, universitatea în poziția de actori principali și legitimi ai educației, asigurând flexibilizarea ofertei și stimularea cererii de educație); reglementează obligații și responsabilități în sarcina angajatorilor publici și privați, luând în calcul globalizarea, internaționalizarea pieței muncii, dar și nevoile și posibilitățile societății românești în schimbare; interzice politizarea partinică a funcțiilor didactice, de conducere, de îndrumare și control, a sistemului de învățământ în integralitatea lui, stabilind sancțiuni severe, aplicabile conflictului de interese; consacră caracterul eminent public al educației, în condițiile coexistenței celor două categorii de agenți instituționali – publici și privați de interes public; recunoaște că educația actuală parcurge o criză acută de identitate (criză generată și de impunerea valorilor-mijloc în detrimentul valorilor scop); proiectul întemeiază (în condițiile crizei culturii și crizei morale) ideea cu rang de principiu conform căreia competențele întemeiate în valori susțin finalitățile educației; promovează deopotrivă, relațiile de contact și relațiile de contract asigurând cadrul necesar refacerii relației funcționale dintre educație și societate, dintre școală și comunitate; oferă cadrul juridic necesar (re)compatibilizării cu sine a învățământului românesc, valorificând atât tradițiile ce s-au dovedit competitive, cât și valorile universale; atenuază clivajul (epistemic, metodologic și instituțional-funcțional) dintre învățământul secundar liceal și învățământul superior propunând introducerea creditelor recognoscibile ponderate, structuri organizatorice flexibile, forme de echivalență profesională (conferă cadrul juridic pentru fluidizarea procesului educațional între ciclurile educației naționale și pentru constituirea unor consorții în care școlile, liceele, agenții publici și privați, autoritățile publice cercetează și inovează în comun) pe spații geografice medii – poli de excelență în educație; conferă cadrul juridic necesar integrării reale a unităților și instituțiilor de învățământ în viața comunității, asigurându-se astfel suportul științific legitimat pentru dezvoltarea socială durabilă; introduce standarde calitative superioare pentru pregătirea resursei umane și selecția ei, recredibilizând examenele și celelalte forme de evaluare.

BIBLIOGRAFIE

1. Albu, E., *Educație și comunicare*, Editura Universității "Petru Maior", Târgu-Mureș, 2007;
2. Albulescu, Ion, *Paradigma predării. Activitatea profesorului între rutină și creativitate*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2004;
3. Baudouin, J., *Introducere în sociologia politică*, Editura Amarcord, Timișoara, 1999;
4. Bărbulescu, M., Deletant, D., Hitchins, K, Popa Costea, Ș., Teodor, P., *Istoria României*, Editura Enciclopedică, București, 1998;
5. Bocoș, M., *Teoria curriculum-ului. Elemente conceptuale și metodologice*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2008;
6. Bocoș, M., *Teoria și practica cercetării pedagogice*. Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007;
7. Boia, L., *De ce este România altfel?*, Ediția a II-a adăugită, Editura Humanitas, București, 2013;
8. Cerghit, I., *Sisteme de instruire alternative și complementare. Structuri, stiluri și strategii*, Editura Polirom, Iași, 2006;
9. Chiș, V., *Activitatea profesorului între curriculum și evaluare*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001;
10. Chiș, V., *De la pedagogia pentru cunoștințe la pedagogia pentru competențe*, Educația 21, 2005;
11. Chiș, V., *Evoluția transdisciplinară a educației în mileniul 3*, Didactica, No 1, 2006;
12. Chiș, V., *Pedagogia contemporană, pedagogia pentru competențe*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2005;
13. Chiș, V., *Provocările pedagogiei contemporane*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2005;
14. Ciolan, L., *Învățarea integrată. Fundamente pentru un curriculum transdisciplinar*, Editura Polirom, Iași, 2008;
15. Crețu, C. M., *Curriculum diferențiat și personalizat. Abordări teoretice contemporane și implicații în practica școlară*. În Daniel Mara (ed.) *Educația incluzivă: abordări psihopedagogice*, Editura Universității "Lucian Blaga" din Sibiu, 2012;
16. Crețu, C. M., Iucu, R. (coord. și autori), *Analiză multicriterială a politicilor în domeniul curriculumului*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2012;
17. Cucos, C., *Informatizarea în educație. Aspecte ale virtualizării formării*, Editura Polirom, Iași, 2006;
18. Cucos, C., *Pedagogie*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Polirom, Iași, 2006;
19. Dogan, M., *Sociologie politică. Opere alese*, Editura Alternative, 1999;
20. Friedman, L., Th., *Lexus și măslinul. Cum să înțelegem globalizarea*, Editura Fundației Pro, București, 200;
21. Fukuyama, Fr., *Marea Ruptură. Natura umană și refacerea ordinii sociale*, Editura Humanitas, 2011;

22. Gambetta, D., *The Sicilian Mafia: The Business of Private Protection*, Harvard University Press, Cambridge, 1993;
23. Gardner, M., *Inteligențe multiple*, Editura Sigma, București, 2006;
24. Ionescu, M., Bocoș, M., (coord.), *Tratat de didactică modernă*, Editura Paralela 45, Pitești, 2009;
25. Ionescu, M., Chiș, V., *Pedagogie*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001;
26. Ionescu, M., *Instrucție și educație*, Editura Universității de Vest "Vasile Goldiș", Arad, 2000;
27. Ionescu, M., *Instrucție și educație. Paradigme, strategii, orientări, modele*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2003;
28. Romiță, I., *Formarea cadrelor didactice. Sisteme, politici, strategii*, Editura Humanitas Educational, București, 2004;
29. Marga, A., *Religia în era globalizării*, Editura EFES, Cluj-Napoca, 2003;
30. Marino, A., *Ilumiștii români și idealul luminii*, II, în *Iașul literar*, 1965;
31. Miclea, M., Opre, D., *Evaluarea academică*, Editura ASCR, Cluj-Napoca, 2002;
32. Murgescu, M., L., *Între «bunul creștin» și «bunul român». Rolul școlii primare în construirea identității naționale românești (1831-1887)*, Editura A'92, Iași, 1999;
33. Nastasă, L., (Kovács), *«Suveranii» universităților românești. Mecanismul de selecție și promovarea elitei intelectuale I Profesorii facultăților de filosofie și litere 1864-1948*, Editura Lines, Cluj-Napoca, 2007;
34. Negreț, D.,I., Pânișoară, I.,O., *Știința învățării*, Editura Polirom, Iași, 2005;
35. Pânișoară, I.,O., *Comunicarea eficientă*, Ediția a III-a, revăzută și adăugită, Editura Polirom, Iași, 2006;
36. Pasquino, G., *Curs de științe politice*, Iași, Institutul European, Iași, 2001;
37. Păun, E., Potolea, D. (coord.), *Pedagogie. Fundamentări teoretice și demersuri aplicative*, Editura Polirom, București, 2002;
38. Petrescu, I., (coord.), *Tratat de management universitar*, Editura Luxibris, Brașov, 1998;
39. Popescu, I., (Teiușan), *Contribuții la studiul legislației școlare românești, Legea instrucției publice din 1864*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1963;
40. Potolea, D., Toma, S., *Conceptualizarea "competenței" – implicații pentru construcția și evaluarea programelor de formare*, în vol. "10 ani de dezvoltare europeană în educația adulților", ISSN 2069-0541, Editura Eurostampa, 2010;
41. Prodan, D., *Supplex Libellus Valachorum*, București, Editura Științifică, 1967; *Considerații, în Încă un Supplex Libellus românesc*, 1804, Cluj, Dacia, 1970;
42. Rădulescu, I., H., *Echilibru între antiteze*, București, 1859-1869;
43. Toma, S., *Proiectare curriculară bazată pe competențe: Programul de master "Tehnologii didactice asistate de calculator"*, în SINUC, ISBN-978-973-100-144-9, Editura Conspress, 2010;
44. Tönnies, F., *Community and association. Routledge and Kegan Paul*, Londra, 1955;
45. Vârtosu, E., *Les idées politiques de I. Tăutul, candidat au trône de Moldave en 1829*, în *Revue Romanie D'Histoire*, 1965, nr. 2;

46. Vlăsceanu, L., (coord.) *Școala la răscruce. Schimbare și continuitate în curriculumul învățământului preuniversitar*. Studiu de impact, vol. I și II, Editura Polirom, 2002;
47. Vlăsceanu, L., *Sociologie și modernitate. Tranziții spre modernitatea reflexivă*, Editura Polirom, Iași, 2007;
48. Voiculescu, F., *Educația și economia de piață*, Institutul European, Iași, 2008;
49. *Antologia legilor învățământului din România*, Institutul de Științe ale Educației, București, 2004;
50. *Enciclopedia de filosofie și științe umane*, Editura All Educational, București, 2007;

Lucrări (articole, cărți) ale candidatului în calitate de autor, coautor::

1. *Adrian Gorun*, George Niculescu, Amalia Todoruț, C. Rogojanu, *New models and modern instruments in the development of services*, Revista de Cercetare și Intervenție Socială, 2013, ISSN 15845397;
2. Marius Acatrinei, *Adrian Gorun*, N. Marcu, *A.DCC-GARCH Model to estimate the risk on Romanian capital market*, Romanian Journal of Economic Forecasting, 2013, Volume 16, Issue1;
3. Lucian Albu, *Adrian Gorun*, *Examples of New Macroeconomic Modeling and Simulation Techniques: How They Could Improve Decisions and Public Perception* in Romanian journal of Economic Forecasting, vol. XIII, Supplement/2010, Romanian Academy, National Institute of Economic Research, Institute for Economic Research, Institute for Economic Forecasting, The Expert Publishing House.
4. *Adrian Gorun*, Horațiu Gorun, Luminița Popescu, *Curriculum development and universities accreditation in globalization age. (A possible model of student centred university)* 12th International Multidisciplinary Scientific GeoConference SGEM 2012, 17-23 June 2012, Conference proceedings, vol. III, pp. 1059-1069;
5. *Adrian Gorun*, Liviu Cîrțină, Andreea Văduva, *Model for possible ethics in international cooperation in higher education*, 12th International Multidisciplinary Scientific GeoConference SGEM 2012, 17-23 June 2012, Conference proceedings, vol. III, pp. 1125-1130;
6. *Adrian Gorun*, Liviu Cîrțină, Andreea Văduva, *University ethos and university international cooperation*, 12th International Multidisciplinary Scientific GeoConference SGEM 2012, 17-23 June 2012, Conference proceedings, vol. III, pp.1223-1228;
7. *Adrian Gorun*, Horațiu Tiberiu Gorun, Petre Mareș, Sachi Neculaescu, *Public function and politics intrusions*, Proceedings of the 4th WSEAS International Conference on Business Administration (ICBA'10) University of Cambridge, UK, February, 20-22, 2010, Recent advances in Business Administration, ISSN:1790-5109, ISBN:978-960-474-161-8, pp. 175-178;
8. *Adrian Gorun*, Horațiu Tiberiu Gorun, Petre Mareș, Sachi Neculaescu, *The institution of mobility (Or how high public officials are subordinated to the discretionary will of the Prime Minister/Government in Romania)*, Proceedings of the 4th WSEAS International Conference on Business Administration (ICBA'10) University of

- Cambridge, UK, February, 20-22, 2010, Recent advances in Business Administration , ISSN:1790-5109, ISBN:978-960-474-161-8, pp. 179-183;
9. Petre Mareş, Adrian Gorun, Sache Neculescu, *Public administration and the citizen*, Proceedings of the 4th WSEAS International Conference on Business Administration (ICBA'10) University of Cambridge, UK, February, 20-22, 2010, Recent advances in Business Administration , ISSN:1790-5109, ISBN:978-960-474-161-8, pp. 73-77;
 10. Adrian Gorun, Luminița Georgeta Popescu, Horațiu Tiberiu Gorun, Mihai Cruceru, *The impact of Globalization on the Development of rural Communities from Romania. Case study: The main social problems generated by degradation of the environment in the rural communities from Gorj County*, 6th IASME/WSEAS International Conference in the University on Energy & Environment, Published by WSEAS Press ISSN:1792-8230, PP. 347-352, Cambridge, February 23-25, 2011;
 11. Adrian Gorun, Horațiu Tiberiu Gorun, *Major Problems on the Romanian Education System at the Beginning of the Third Millennium*, Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Tg-Jiu, Supliment nr.2/2015, ISSN 2457-4775, ISSN – L 2457-4775, DOAJ, COPERNICUS; GENAMICS, <http://www.doaj.ro>, <http://journalseek.net>, <http://journals.indexcopernicus.com>;
 12. Adrian Gorun, Horațiu Tiberiu Gorun, *Sociology of Communities*, Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Tg-Jiu, Supliment nr.2/2015, ISSN 2457-4775, ISSN 2457-4775, ISSN – L 2457-4775, DOAJ, COPERNICUS; GENAMICS, <http://www.doaj.ro>, <http://journalseek.net>, <http://www.doaj.org>, <http://journals.indexcopernicus.com>;
 13. Adrian Gorun, *Norms and Values. The Action in Time, Space, and, on the Persons of Informal Norms*, Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Tg-Jiu, Supliment nr.1/2015, ISSN 2457-4775, ISSN – L 2457-4775, DOAJ, COPERNICUS; GENAMICS;
 14. Adrian Gorun, Horațiu Tiberiu Gorun, Mirela Alexandra Popescu, *Education and Community in the Globalization Era*, 15th International Multidisciplinary Scientific GeoConference 15 SGEM, Albena 2015;
 15. Adrian Gorun, Horațiu Tiberiu Gorun, Mirela Alexandra Popescu, *Formal and Informal Standards in Institutionalized Education*, 15th International Multidisciplinary Scientific GeoConference 15 SGEM, Albena, 2015;
 16. Adrian Gorun, Horațiu Tiberiu Gorun, Mirela Alexandra Popescu, *Sociological Perspectives on the Education Legislation Within The Context of Social Convergence and Cohesion*, 15th International Multidisciplinary Scientific GeoConference 15 SGEM Albena, 2015;
 17. Adrian Gorun, Horațiu Tiberiu Gorun, Mirela Alexandra Popescu, *University Between Two Paradigms: The Production and Validation of Knowledge and the Competitive Information*, 14th International Multidisciplinary Scientific GeoConference SGEM 2014, www.sgem.org, SGEM2014 Conference Proceedings, ISBN 978-619-7105-19-3 / ISSN 1314-2704, June 19-25, 2014, Book 5, Vol. 3, pp. 759-766, Albena, 2014;
 18. Adrian Gorun, Horațiu Tiberiu Gorun, *Public-Private: Public sphere and Citizenship*, Journal of US – China Public Administration, volumul 8, nr.3 March 2011, Serial

- member 62-2010, Database of EBSCO, Massachusetts, USA, Chinese Database of CEPS, American Federal Computer Library center (OCLC), USA, Chinese Scientific Journals Database, VIP Corporation, Chongqing, China (www.davidpublishing.com), ISSN 1548-6591 (print.), ISSN 1935-9691 (Online) pp.261-274;
19. *Adrian Gorun, Horațiu Tiberiu Gorun, Mirela Alexandra Popescu, Informal and Formal Control of Social Deviance Through Education*, 4th SGEM GeoConference on Ecology, Economics, Education And Legislation, Vol. 3, No. SGEM2014 Conference Proceedings, ISBN 978-619-7105-19-3 / ISSN 1314-2704, June 19-25, 2014, Vol. 3, pp. 629-634, Albena, 2014;
 20. *Adrian Gorun, Educational offer, education demand and institutional capacity*, Journal of US – China Public Administration, vol.7, nr. 12, Serial number 62 2010, Database of EBSCO, Massachusetts, USA, Chinese Database of CEPS, American Federal Computer Library center (OLLC), USA, Chinese Scientific Journals Database, Vip Corporation, Chongqing China (www.davidpublishing.com), ISSN 1548-6591, ISSN 1935-9691 (Online);
 21. *Adrian Gorun, Globalizare și identitate*, Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Tg-Jiu, nr.1/2010, Seria Litere și Științe Sociale, Editura „Academica Brâncuși”, ISSN 1844-6051, Cod CNCISIS 718, pp. 7-14, DOAJ, COPERNICUS, GENAMICS;
 22. *Adrian Gorun, Conceptul de ordine educațională în societatea bazată pe cunoaștere*, Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Tg-Jiu, nr.3/2009, Seria Litere și Științe Sociale, Editura „Academica Brâncuși”, ISSN 1844-6051, Cod CNCISIS 718, pp. 7-26, Doaj, COPERNICUS, GENAMICS;
 23. *Adrian Gorun, Low proposal ferenda in the superior education*, Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Tg-Jiu, nr. 2/2007, vol. I, Secțiunea I – Reforms in the Romanian society – transformations in higher education, Editura „Academica Brâncuși”, ISSN 1842-4856, Cod CNCISIS 718, DOAJ, COPERNICUS, GENAMICS;
 24. *Adrian Gorun, L'idée de la Liberté chez John Rawls*, Revista Studia Universitaria Babeș-Bolyai, Studia Europaea, 1-2, Anul XLVII, 2002, ISSN 1224-8711, pp. 7-11, ProQuest CSA Worldwide Political Science EBSCO, CEEOL.
 25. *Adrian Gorun, Cătălin Baba, Valori și competențe în sistemul educațional*, Colecția Politici Publice, Editura Presa universitară clujeană, ISBN 973 610 1452, pp. 58-62;
 26. *Adrian Gorun, Cătălin Baba, Organizarea formării continue, educației adulților și învățământului la distanță*, Colecția Politici Publice, Editura Presa Universitară Clujeană, ISBN 973 610 1452, pp. 82-89;
 27. *Adrian Gorun, Starea învățământului preuniversitar actual din România*, Colecția Politici Publice, Editura Presa universitară clujeană, ISBN 973-610-1452, pp. 12-17;
 28. *Adrian Gorun, Cătălin Baba, Aspecte privind asigurarea formării de bază generalizate și lărgirea accesului tinerilor la școli, licee, colegii universitare și facultăți*, Colecția Politici Publice, Editura Presa universitară clujeană, ISBN 973 610 1452, pp. 43-48;
 29. *Adrian Gorun, Cătălin Baba, Aplicarea principiului subsidiarității în sistemul învățământului preuniversitar din România*, Colecția Politici Publice, Editura Presa universitară clujeană, ISBN 973 610 1452 pp. 50-56;

30. *Adrian Gorun*, Cătălin Baba, Valori și competențe de bază în sistemul educațional, Colecția Politici Publice, Editura Presa universitară clujeană, ISBN 973 610 1452, pp. 58-62;
31. *Adrian Gorun*, *Knowledge – culture and democracy progress*, DNY Prava, Days of low, Conference proceeding, 2209, Masaryk University, Brno, ISBN 978-80-4990, pp. 2513-2561, pp. 2543-2561;
32. *Adrian Gorun*, *Aspect of pluripartidism today*, Revista Societate și politică Vasile Goldiș, University Press, ISSN 1843-1348, nr. 2, pp. 25-40;
33. *Adrian Gorun*, *Regional Politics. Descentralization and Subsidiarity*, The International Conference on Administration and Bussiness, ICEEA-FAA 2009, 14-15 Noiembrie 2009, Proceeding of the conference, Editura Cartea Studențească, București, 2009, ISBN 978-606-501-037-7, pp. 344-349;
34. *Adrian Gorun*, Horațiu Tiberiu Gorun, *The Academic Comunity in The Era of Globalization*, Advances in Fiscal, Political and Law Science, Proceedings of the International Conference on Economics, Political and Law Science (EPLS'13), 1-3, iunie 2013, ISBN 978-1-61804-191-3, pp. 92-101;
35. *Adrian Gorun*, Horațiu Tiberiu Gorun, *Mass media and the Education Crisis*, *Advances in Fiscal, Political and Law Science*, Proceedings of the International Conference on Economics, Political and Law Science (EPLS'13) 1-3 iunie 2013, ISBN 978-1-61804-191-3, pp. 101-108;
36. *Adrian Gorun*, Grupurile de interes și pluralismul, Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Tg-Jiu, nr. 1/2009, Seria Litere și Științe Sociale, Editura „Academica Brâncuși” ISSN 1844-6051, Cod CNCSIS 718, pp. 7-26. DOAJ, COPERNICUS, GENAMICS;
37. *Adrian Gorun*, *Birocrația și administrația modernă*, Revista de Științe Politice și Relații Internaționale, nr.2/2009, Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale, ISSN – 1723, pp. 80-91;
38. *Adrian Gorun*, Horațiu Tiberiu Gorun, Considerații critice referitoare la reglementarea conflictului de interese în exercitarea demnităților publice și funcțiilor publice prin Legea 161/2003. Revista Dreptul, Anul XV, Seria a III-a, nr.4/2004, pp. 59-72, ISSN 1018-1435;
39. *Adrian Gorun*, (coord.) *Legea Educației Naționale (Proiect)*, Editura Academica Brâncuși 2015, ISBN 978-973-144-694-3, p. 178;
40. *Adrian Gorun*, Horațiu Tiberiu Gorun, *România între revoluție și lovitură de stat*, Editura ProUniversitaria, București, 2015, ISBN 978-606-26-0297-0, p. 314;
41. *Adrian Gorun*, Horațiu Tiberiu Gorun, *O nouă paradigmă a educației? (Construcții normative după 1989)*, Editura ProUniversitaria, București 2014, ISBN978-606-26-0061-7, p. 191;
42. *Adrian Gorun*, Horațiu Tiberiu Gorun, *Regimul Comunist din România și legiferările din educație*, Editura ProUniversitaria, 2014, ISBN 978-606-26-0014-3, p. 222;
43. *Adrian Gorun*, Horațiu Tiberiu Gorun, *O perspectiva istorico-sociologică asupra legislației din învățământul românesc (De la Marea Unire la decretul nr.175/2 august 1948)*, Editura ProUniversitaria București, ISBN 978-606-647-937-0, p.264;

44. *Adrian Gorun, Horațiu Tiberiu Gorun, Fundamente normative ale modernizării învățământului românesc (1864-1918)*, Editura ProUniversitaria București, 2013 ISBN 978-606-647-885-4, p.256;
45. *Adrian Gorun, Horațiu Tiberiu Gorun, Ion Ghizdeanu, Gabriela Radu, România și politici regionale*, Editura Academica Brâncuși, Tg-Jiu, ISBN 978-973-144-599-1, p. 235;
46. *Adrian Gorun, Studiu sociologic asupra Legii 1/2011. Educația și comunitatea*, Editura Didactică și Pedagogică, București 2013, ISBN 978-973-30-3334-9, p. 314;
47. *Adrian Gorun, Horațiu Tiberiu Gorun, Une histoire récente du capital social: la grande rupture et la nouvelle matrice existentielle*, Editura Academica Brâncuși, Tg-Jiu, 2013, ISBN 978-973-144-584-7, p.150;
48. *Adrian Gorun, Stasiology and Electoral Systems*, Peter Lang Internationaler Verlag der Wissenschaftler Frankfurt am Main 2012, ISBN 798-3-631-63403-5, p. 256;
49. *Adrian Gorun, Le développement social et la globalisation*, Editura Academica Brâncuși, ISBN 978-973-144-556-4, p. 247;
50. *Adrian Gorun, Social Development and globalization, Didactic and Pedagogic publishing House*, Bucharest, 2012, ISBN 978-973-30-3160-4, p. 215;
51. *Adrian Gorun, Tiberiu Horațiu Gorun, Guide to local and central public activity: sociological approaches*, Didactic and Pedagogic Publishing House, Bucharest, 2011 ISBN 987-973-30-3110-9, p.157;
52. *Adrian Gorun, coordonator, Recadrări transdisciplinare – Un demers focalizat pe cercetarea antreprenorială în turismul cultural*, Editura Academica Brâncuși, Târgu Jiu, 2010, ISBN 978-973-144-388-1, p.451;
53. *Adrian Gorun, Aplicație la Educația încotro?* Editura Academica Brâncuși, Târgu Jiu, 2010, ISBN 978-973-144-329-4, p. 570;
54. *Adrian Gorun, Filosofie politică. Cincisprezece teme de reflecție*, Editura Academica Brâncuși Târgu Jiu 2009, ISBN 978-973-144-257-0, p. 192;
55. *Adrian Gorun – Puterea politică și regimurile politice*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2006, ISBN (10) 973-712-156-2, ISBN (13) 978-973-712-156-1, p. 271;
56. *Adrian Gorun – Libertatea concept și realitate*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2002, ISBN 973-9350-62-3, p. 256;
57. *Adrian Gorun, Cătălin Baba, C. Tanul - Anii reformei 1997-2000 în reglementări*, UNESCO, 2002;
58. *Adrian Gorun, Învățământul gorjean un spațiu în curs de tranziție*, Clusium, 2000, ISBN 973-555-274-4;
59. *Adrian Gorun - Ghid proiectiv al managerului școlar*, Editura „Al. Ștefulescu”, 1998, ISBN 973-98013-4x.